

Дзедман Н.А. Коррекция нарушений общеадаптационных реакций организма в комплексном лечении генерализованого пародонтита.- Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата медицинских наук по специальности 14.01.02 – внутренние болезни. – Национальный медицинский университет им. А.А. Богомольца, МЗ Украины, Киев, 2005.

Дзедман Н.А. Корекція порушень загальноадаптивних реакцій організму у комплексному лікуванні генералізованого пародонтиту.-Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук за спеціальністю 14.01.02 – внутрішні хвороби. - Національний медичний університет ім. О.О. Богомольця МОЗ України, Київ, 2005.

У дисертаційній роботі наведено теоретичне узагальнення і нове вирішення наукового завдання, що полягає у підвищенні ефективності лікування генералізованого пародонтиту на основі вивчення особливостей загальноадаптивних реакцій організму хворих на генералізований пародонтит та корекції виявлених порушень цих реакцій шляхом застосування ендogenous регенераторного біологічного імуномодулятора **ербісолу**.

1. Встановлено, що у 68% хворих генералізований пародонтит розвивається на фоні значних змін резистентності організму, що підтверджується наявністю загальноадаптивних реакцій із патогенетичним потенціалом.

2. При хронічному перебігу генералізованого пародонтиту переважають неповноцінні реакції тренування та активації низьких рівнів реактивності (51% хворих), стрес-реакції виявляються у 10%, а повноцінні реакції тренування і активації середніх і високих рівнів реактивності – у 39%, тоді як розвиток генералізованого пародонтиту на фоні супутньої виразкової хвороби дванадцятипалої кишки характеризується загостреним перебігом із значним погіршенням спектру загальноадаптивних реакцій з перевагою стрес-реакцій (63%), неповноцінні реакції тренування та активації низьких рівнів реактивності визначаються у 22% хворих і тільки в 16% спостерігаються повноцінні реакції тренування і активації середніх і високих рівнів реактивності.

3. Розроблено диференційований підхід до застосування у комплексному лікуванні хворих на генералізований пародонтит **ербісолу** залежно від характеру перебігу дистрофічно-запального процесу в тканинах пародонта, особливостей порушень загальноадаптивних реакцій організму та наявності супутньої патології.

4. Клініко-рентгенологічними та лабораторними дослідженнями показана висока ефективність диференційованого підходу до використання **ербісолу** у комплексному лікуванні генералізованого пародонтиту з різним перебігом: клінічна стабілізація дистрофічно-запального процесу в тканинах пародонта досягнута у 97% хворих. Про це свідчили відсутність ознак запалення, достовірне зниження папілярно-маргінально-альвеолярного ($p < 0,05$) та пародонтального індексів ($p < 0,001$) і підвищення резистентності капілярів за Кулаженком ($p < 0,05$) на фоні формування загальноадаптивних реакцій із саногенетичним потенціалом у 84% пацієнтів основної групи порівняно із 44% у контрольній ($p < 0,05$).

5. Високу терапевтичну ефективність від застосування диференційованих схем лікування хворих на генералізований пародонтит з використанням **ербісолу** встановлено у віддалені терміни спостереження. За клінічними, рентгенологічними та лабораторними показниками стану тканин пародонта цих хворих стійка ремісія процесу мала місце через 6 місяців після лікування у 90%, через 12 та 18 місяців – у 81% і 78% пацієнтів проти відповідно 71%, 60% та 57% хворих в контрольній групі ($p < 0,05$), що вказує на доцільність широкого впровадження запропонованих методів лікування в широку стоматологічну практику.

Актуальність теми. Ураження пародонта є одними із найпоширеніших захворювань людини. Їх розповсюдженість залежно від віку та регіону проживання обстежених досягає 90-100% (К.М. Косенко, 1999; М.Ф. Данилевський, А.В. Борисенко, 2000; Ханс-Петер Мюллер, 2004). Вони часто виникають у молодому віці і, поступово прогресуючи, призводять у подальшому до повної втрати зубів. Найбільш значне місце серед захворювань пародонта займає генералізований пародонтит – дистрофічно-запальний процес у тканинах пародонта. Окрім деструктивних змін у пародонті, при генералізованому пародонтиті відмічають широкий спектр порушень діяльності внутрішніх органів та систем організму (Г.Ф. Білоклицька, 1999; Л.М. Цепов, А.И. Николаев, 2003).

Різноманітність причин виникнення генералізованого пародонтиту, тривалий перебіг, прогресуючий характер захворювання обумовлюють необхідність регулярного і комплексного лікування таких хворих. Цей комплекс включає цілий ряд лікувальних заходів: гігієнічних, медикаментозних, хірургічних, ортопедичних, ортодонтичних та фізіотерапевтичних. Ураховуючи значний вплив на тканини пародонта захворювань внутрішніх органів, до комплексного лікування генералізованого пародонтиту необхідно обов'язково включати засоби загального впливу на організм, що спрямовані на його всебічне оздоровлення. Серед засобів та методів лікування генералізованого пародонтиту найбільш ефективними є ті, яким властивий нормалізуючий

вплив на різноманітні структурні та функціональні порушення тканин пародонта і організму в цілому (М.Ф. Данилевський та співавт., 1998; А.М. Політун, 1999; А.В. Борисенко, 1999). Доведено, що визначення типів загальноадаптивних реакцій та їх корекція дає можливість керувати процесом лікування (О.М. Радченко, 2003). Останнім часом важливе значення в клінічній практиці надають формуванню процесів системного саногенезу шляхом застосування біокорекції – поєданого місцевого та загального гармонійного лікувального впливу (Л.Х. Гаркаві та співавт., 1998). У цьому відношенні увагу привертає вітчизняний ендогенний регенераторний біологічний імуномодулятор нового класу – ербісол (О.М. Ніколаєнко, 1999).

Зв'язок роботи із науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота є фрагментом комплексної науково-дослідної роботи кафедри терапевтичної стоматології НМУ імені О.О. Богомольця: “Клініко-експериментальне вивчення особливостей білкового, ліпідного та мінерального обміну в тканинах пародонта при генералізованому пародонтиті та розробка методів коригуючої терапії”. Номер державної реєстрації 0197 F006117, шифр – ІН 30.00.0033.97.

Мета роботи: підвищення ефективності комплексного лікування генералізованого пародонтиту шляхом обґрунтування та розробки методики корекції порушень загальноадаптивних реакцій організму за допомогою ендогенних регенераторних біологічних імуномодулюючих препаратів.

Завдання дослідження:

- 1) визначити стан резистентності, реактивності та реакцій адаптації організму хворих на генералізований пародонтит;
- 2) визначити вплив ербісолу на стан резистентності і реактивності пародонта та організму в цілому хворих на генералізований пародонтит;
- 3) розробити раціональну методику корекції порушень загальноадаптивних реакцій організму шляхом застосування ербісолу в комплексному лікуванні генералізованого пародонтиту з урахуванням ступеня розвитку та характеру перебігу дистрофічно-запального процесу в пародонті;
- 4) провести клініко-лабораторну оцінку ефективності застосування ербісолу в комплексній терапії генералізованого пародонтиту в найближчі та віддалені терміни.

Об'єкт дослідження: хворі на генералізований пародонтит віком 26-59 років.

Предмет дослідження: корекція загальноадаптивних реакцій організму у комплексному лікуванні хворих на генералізований пародонтит.

Методи дослідження. У роботі використані клінічні, біохімічні, імунологічні, рентгенологічні, інструментальні та статистичні методи дослідження, аналіз гемограм, за допомогою яких визначали стан загальноадаптивних реакцій організму хворих на генералізований пародонтит та оцінювали ефективність їх корекції у комплексному лікуванні.

Наукова новизна одержаних результатів. Вперше встановлені особливості стану загальноадаптивних реакцій організму хворих на генералізований пародонтит. Визначено, що в їх спектрі переважають загальноадаптивні реакції із патогенетичним потенціалом (неповноцінні реакції тренування та активації і стрес-реакції). Виявлений коригуючий вплив ербісолу на порушення загальноадаптивних реакцій. Патогенетично обґрунтовані, розроблені показання та методика лікування генералізованого пародонтиту з використанням ербісолу в комплексній терапії пацієнтів даної категорії. Вперше встановлено, що застосування біокорекції ербісолом у комплексному лікуванні генералізованого пародонтиту на фоні загострення виразкової хвороби дванадцятипалої кишки сприяє підвищенню резистентності організму, нормалізації його загальноадаптивних реакцій, реактивності та відновленню місцевих механізмів захисту пародонта і слизової верхніх відділів травного тракту.

На основі найближчих та віддалених результатів лікування показана висока ефективність застосування ербісолу в комплексній терапії генералізованого пародонтиту.

Практичне значення отриманих результатів. Розроблений спосіб лікування хворих на генералізований пародонтит із застосуванням препарату ербісол [Патент на винахід №15180 А].

Розроблено засіб для лікування уражень слизової травного тракту [Патент на винахід №15177]. Використання розробленої методики клінічного застосування ербісолу дозволяє підвищити ефективність лікування хворих на генералізований пародонтит.

Розроблені науково-практичні рекомендації використання ербісолу з метою корекції загальноадаптивних реакцій та лікування хворих на генералізований пародонтит.

Впровадження в практику. Результати дисертаційної роботи впроваджені в практику роботи стоматологічної поліклініки Національного медичного університету імені О.О. Богомольця МОЗ України, Центральної стоматологічної поліклініки Міністерства оборони України, стоматологічної поліклініки 1-ї міської клінічної лікарні м. Донецька, Полтавської обласної клінічної стоматологічної поліклініки, клініки кафедри стоматології дитячого віку, дитячої щелепно-лицьової хірургії та імплантології Харківського державного медичного університету.

Особистий внесок здобувача. Дисертантом особисто проведений аналіз наукової літератури з даної проблеми. Разом із науковим керівником визначені мета і задачі дослідження, проведений аналіз отриманих результатів і сформульовані висновки роботи. Особисто виконані всі клінічні дослідження, систематизовані й узагальнені отримані результати, а також проведена їх статистична обробка; обґрунтований, розроблений і апробований спосіб лікування генералізованого пародонтиту із використанням препарату ербісол.

Фрагменти роботи виконані: відбір хворих на генералізований пародонтит різного ступеня проведений у терапевтичному відділенні стоматологічної клініки при Національному медичному університеті імені О.О. Богомольця; біохімічні та лабораторно-інструментальні дослідження у хворих на виразкову хворобу дванадцятипалої кишки виконані спільно із співробітниками кафедри госпітальної терапії №2 Національного медичного університету імені О.О. Богомольця (завідуючий кафедрою, доктор медичних наук, професор А.С. Свінціцький)*.

Апробація результатів дисертації. Результати проведених досліджень доповідались на науковій конференції “Актуальні питання клінічної медицини”, присвяченій 75-річчю професора М.А. Дудченка і 20-річчю кафедри факультетської терапії [Полтава, 1994]; II Swiatoy kongres polonii medycznej [Czestochwa, 1995]; VI конгресі Світової Федерації Українських Лікарських Товариств [Одеса, 1996]; Всеукраїнській науково-практичній конференції лікарів-стоматологів [Полтава, 1996], III Swiatoy kongres polonii medycznej [Czestochwa – Krakow, 1997], I [VIII] з’їзді Асоціації стоматологів України [Київ, 1999], VI з’їзді Всеукраїнського Лікарського Товариства [Чернівці, 2001], науково-практичній конференції “Актуальні питання патології внутрішніх органів” [Київ, 2003], X Конгресі Світової Федерації Українських Лікарських Товариств [Чернівці-Київ-Чикаго, 2004], науково-практичній конференції “Актуальні питання патології внутрішніх органів” [Київ, 2004].

Апробація роботи проведена на засіданні Апробаційної Ради “Стоматологія” Національного медичного університету імені О.О. Богомольця 9 квітня 2004 року.

Публікації. За результатами матеріалів дисертації опубліковано 25 друкованих робіт, з них 7 – у фахових виданнях, рекомендованих ВАК України, 16 – у матеріалах наукових конференцій та з’їздів. Отримано 2 патенти України: патент №15177 “Засіб для лікування уражень слизової травного тракту” та №15180А “Спосіб консервативного лікування генералізованого пародонтиту”.

Список опубликованных работ по теме диссертации:

1. Дземан Н.А. Вплив препарату ербісол на стан слизової ротової порожнини у хворих з генералізованим пародонтитом на фоні виразкової хвороби шлунка та дванадцятипалої кишки // Український науково-медичний молодіжний журнал. – 1994. - №2-3. - С. 68-69.

2. Борисенко А.В., Дземан Н.А. Застосування препарату ербісол у комплексному лікуванні хворих на генералізований пародонтит // Вісник стоматології. – 1997. - № 1. - С. 68-71.

Здобувачеві належать збір клінічного матеріалу, його узагальнення, визначення результатів застосування препарату ербісол на стан тканин пародонта, аналіз, статистична обробка та формування висновків.

3. Дземан Н.А. Застосування ербісолу в комплексному лікуванні генералізованого пародонтиту // Вісник стоматології. – 1997. - №3. - С. 324-325.

4. Дземан Н.А. Порівняльна характеристика загального та місцевого застосування препарату ербісол в комплексному лікуванні генералізованого пародонтиту // Український науково-медичний молодіжний журнал. – 1998. - № 2-3. - С. 134-136.

5. Дземан Н.А. Загальноадаптивні реакції організму у хворих на генералізований пародонтит // Український медичний часопис. – 2000. - №3 (17) - V/VI. - С. 126-128.

6. Особливості перебігу та комплексного лікування генералізованого пародонтиту з урахуванням мікробіоценозу пародонтальних кишень та імунної системи / М.Ф. Данилевський, А.В. Борисенко, А.М. Політун, Л.Ф. Сідельникова, Н.С. Гужевська, Дземан Н.А., В.Г. Жирова, Ю.Г. Коленко, Н.В. Колесова, О.В. Ліновіцька // Вісник стоматології. Спеціальний випуск, присвячений 75-річчю Одеського НДІ стоматології. – 2003. - №1. - С. 59-65.

Здобувачеві належать клінічні спостереження та збір клінічного матеріалу, його узагальнення щодо стану резистентності та реактивності організму у хворих на генералізований пародонтит.

7. Дземан Н.А. Корекція порушень загальноадаптивних реакцій організму у комплексному лікуванні генералізованого пародонтиту // Сучасні інфекції. – 2003. - №4. - С. 50-55.

8. Патент 15177 Україна, МКІ А61 К 35/12, А61 К35/48. Засіб для лікування слизової травного тракту. Заявк. 14.06.95; Опубл., 30.08.99; Бюл. №5 /

Богомаз В.І., Дземан М.І., Ніколаєнко О.М., Свінцицький А.С., Дземан Н.А., Миронюк І.Ф., Свеста Н.П.

Здобувачем особисто проведено патентно-інформаційний пошук, клінічні спостереження за хворими на генералізований пародонтит, розробка та оформлення матеріалу до друку.

9. Патент 15180 А Україна, МКІ А61К7/20. Спосіб консервативного лікування генералізованого пародонтиту. Заявк. 30.04.96; Опубл., 30.06.97; Бюл. №3 / Борисенко А.В., Дземан Н.А., Мохорт В.В., Ніколаєнко О.М.

Здобувачем особисто проведено патентно-інформаційний пошук, розробку та оформлення матеріалу до друку.

10. Предварительные данные о лечебном эффекте препарата эрбисол / А.С. Свинцицкий, А.П. Пелешук, Е.Н. Ревенок, Н.А. Дземан, Н.И. Хомченкова, М.И. Дземан. – М.: РАМН и ММА им. И.И. Сеченова. Перспективные проблемы в гастроэнтерологии, том II, 1994. - С. 32-33.

Здобувачем особисто проведено визначення клінічної ефективності застосування препарату ербісол при лікуванні хворих на генералізований пародонтит.

11. Дземан Н.А. Результати вивчення динаміки стану слизової ротової порожнини у хворих виразковою хворобою в процесі застосування в їх лікуванні регенераторного біологічного імуностимулятора ербісол // Тези доповідей міжвузівської наукової конференції молодих вчених та студентів “Інфекційний процес. Теорія та практика”. – К.: УДМУ. - 1994. - С. 5.

12. Дземан Н.А. Результати клінічного спостереження за впливом біологічного імуномодулюючого стимулятора регенераційних та репаративних процесів – препарату ербісол – на перебіг захворювань пародонта при виразковій хворобі шлунку і дванадцятипалої кишки // Тези доповідей наукової конференції, присвяченої 75-річчю професора М.А. Дудченка і 20-річчю кафедри факультетської терапії “Актуальні питання клінічної медицини”. – Полтава: УМСА. – 1994. - С. 82-83.

13. Дземан Н.А. Обґрунтування і перші результати застосування в лікуванні геронтологічних хворих з генералізованим пародонтитом та виразковою хворобою гастродуоденальної локалізації препарату ербісол // Тези доповідей II Національного конгресу геронтологів і геріатрів України. – Частина 1. – К.: АМН України. – 1994. - С. 212.

14. Дземан Н.А. Попередні результати застосування в лікуванні генералізованого пародонтиту вітчизняних препаратів ербісол та сілард // Зб. наук. пр. – Полтава: УМСА. – 1995. - С. 16-17.

15. Svetsytsky A.S., Dzeman N.A., Dzeman M.I. Erbisol – Biological Regenerating Immunomodulating Drug. Application by Gastroenterological Diseases // Abstracts. II Swiatowy Kongres Polonii Medycznej Czestochowa, 20-24 czerwica, 1995. - S. 103.

Здобувачем особисто проведено визначення ефективності препарату ербісол у хворих на генералізований пародонтит.

16. Дзєман Н.А. Комплексна терапія генералізованого пародонтиту вітчизняних препаратів ербісол та силлард // Актуальні питання медицини: Тези доповідей Міжнародного Конгресу Молодих Вчених Українців, Івано-Франківськ, 25-28 жовтня 1995р. – Івано-Франківськ, 1995. - С. 82.

17. Данченко О.Н., Борисенко А.В., Дзєман Н.А. Ефективність застосування ербісолу в комплексному лікуванні генералізованого пародонтиту // Тези доповідей. VI Конгрес Світової Федерації Українських Лікарських Товариств. – Одеса, 1996. - С. 195.

Здобувачем особисто проведені дослідження по визначенню клінічної ефективності препарату ербісол у хворих на генералізований пародонтит.

18. Свінцицький А.С., Борисенко А.В., Дзєман Н.А. Застосування нового вітчизняного препарату ербісол у лікуванні хворих з поєднаною патологією гастродуоденальної зони та ротової порожнини // Матеріали симпозиуму: “Актуальні питання реабілітації гастроентерологічних хворих”. – Чернівці, 1996. – С. 296.

Здобувачем особисто проведено набір клінічного матеріалу та дослідження по визначенню клінічної ефективності препарату ербісол у хворих на генералізований пародонтит.

19. Борисенко А.В., Дзєман Н.А. Спосіб консервативного лікування генералізованого пародонтиту // Матеріали доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції лікарів стоматологів “Основні стоматологічні захворювання, їх профілактика та лікування”. – Полтава, 1996. - С. 107.

Здобувачеві належать клінічні спостереження, проведення клініко-рентгенологічних досліджень, аналіз та статистична обробка отриманих даних.

20. Doswiadczenie zastosowanie erbisolu w praktyce klinicznej / Al. Galuzinski, A. Swiecicki, N. Dzeman, S. Pojarkow, S. Kowalenko, W. Moskalenko // Abstracts. III Swiatowy Kongres Polonii Medycznej Czestochowa-Krakow, 24-28 czerwiec, 1997. - S. 30.

Здобувачеві належать клінічні спостереження та аналіз результатів застосування препарату ербісол у хворих на генералізований пародонтит.

21. Досвід застосування нового вітчизняного препарату ербісол в клініці внутрішніх хвороб / А.С. Свінціцький, М.І. Дземан, Н.А. Дземан, С.О. Поярков, С.О. Коваленко, В.В. Москаленко // Матеріали науково-практичної конференції “Актуальні питання медицини”, присвяченої 30-й річниці Центрального госпіталю МВС України. – Київ, 1997. - С. 82-84.

Здобувачеві належать збір клінічного матеріалу, його узагальнення, статистична обробка та формулювання висновків щодо ефективності застосування препарату ербісол у хворих на генералізований пародонтит.

22. Борисенко А.В., Дземан Н.А. Досвід загального та місцевого застосування ербісолу в комплексному лікуванні хворих на генералізований пародонтит / Матеріали I (VIII) з'їзду Асоціації стоматологів України. – Київ, 1999. - С. 175-176.

Здобувачеві належать збір клінічного матеріалу, його узагальнення, проведення клініко-лабораторного дослідження стану тканин пародонта, статистична обробка та формування висновків.

23. Дземан М.І., Дземан Н.А., Ніколаєнко О.М. Перші результати застосування препарату ербісол для корекції загальноадаптивних реакцій організму у хворих із ураженнями верхніх відділів травного тракту / Тези доповідей VI Всеукраїнського лікарського товариства. – Чернівці, 2001. - С. 33.

Здобувачеві належать збір клінічного матеріалу, його узагальнення та формулювання висновків щодо ефективності застосування препарату ербісол у хворих на генералізований пародонтит для корекції загальноадаптивних реакцій організму.

24. Особливості антибактеріальної терапії у хворих на генералізований пародонтит / А.В. Борисенко, Н.С. Гужевська, Н.А. Дземан В.Г. Жирова, Ю.Г. Коленко, О.В. Ліновіцька // Тези доповідей X Конгресу Світової Федерації Українських Лікарських Товариств. – Чернівці, 2004. - С. 536.

Здобувачеві належать клінічні спостереження та їх узагальнення щодо стану резистентності та реактивності організму у хворих на генералізований пародонтит.

25. Борисенко А.В., Дземан Н.А. Досвід застосування корекції порушень загальноадаптивних реакцій організму (ЗАР) у комплексному лікуванні генералізованого пародонтиту // Тези доповідей X конгресу світової федерації Українських лікарських товариств. – Чернівці, 2004. - С. 537.

Здобувачеві належать збір клінічного матеріалу та його узагальнення, визначення ефективності застосування корекції загальноадаптивних реакцій організму при лікуванні хворих на генералізований пародонтит.